

Grunnskolen i Norge

Norsk bokmål



Offentlig grunnskole er gratis	3
Fravær og permisjon	3
Viktige verdier i den norske skolen	4
Alle elever skal ha det trygt og godt på skolen	4
Orden og oppførsel	5
Alle elever skal ha like muligheter til læring	5
Tilpasset opplæring.....	6
Samarbeid mellom hjem og skole	6
Samarbeid på nasjonalt nivå.....	7
Samarbeid med skolen.....	7
Samarbeid om ditt barn	8
Taushetsplikt.....	10
Tolk.....	10
Læreplanverket	10
Overordnet del av læreplanverket	10
Læreplaner for fagene.....	11
Vurdering	12
Elever med andre morsmål enn norsk	12
Særskilt norskopplæring.....	12
Tospråklig fagopplæring	13
Morsmålsopplæring	13
Innføringstilbud for nyankomne elever.....	14
Undervisning utenfor klasserommet	14
Lekser.....	15
Elevers fritid	16
Skolefritidsordning	16
Fritidsaktiviteter.....	16
Bursdagsfeiringer	16
Veiledning og videre utdanning.....	17
Rett til sosialpedagogisk veiledning	17
Utdannings- og yrkesveiledning.....	18
Overgang til videregående skole.....	18

Grunnskolen varer i ti år og er delt inn i barneskole og ungdomsskole. Barneskolen er delt inn i syv trinn, 1.–7. trinn. Ungdomsskolen er delt inn i tre trinn, 8.–10. trinn. Barn begynner på første trinn det året de fyller seks år, og de flyttes deretter opp ett trinn etter hver sommerferie.

Ett skoleår varer fra midten av august til ca. 20. juni. I «Skoleruta» finner du oversikt over hvilke ferier og fridager barna har i løpet av skoleåret. Du kan få skoleruta på skolen. Du kan også finne den på kommunens hjemmesider.

Offentlig grunnskole er gratis

Det finnes både offentlige og private grunnskoler. Det er kommunen som eier de offentlige grunnskolene. Den offentlige skolen er gratis. Det betyr at både undervisning, materiell og andre aktiviteter som er en del av opplæringen, er gratis. Alle barn i skolepliktig alder har rett til å gå på en offentlig grunnskole. Skolepliktig alder er fra 6 til 16 år.

Fravær og permisjon

I Norge er det obligatorisk for alle barn i skolepliktig alder å gå på grunnskolen. Det betyr at eleven må være på skolen alle skoledagene og alle timene hver skoledag. Foreldrene kan altså ikke bestemme selv om og når eleven skal ha fri fra skolen.

Skolen registrerer om elevene er til stede hver dag. Hvis en elev er for syk til å gå på skolen, kan foreldrene holde ham eller henne hjemme. Foreldrene har ansvar for å gi skolen beskjed når eleven er syk. Skolen bør få beskjed på morgenen før skoledagen begynner. Hvis eleven er syk over flere dager, bør dere få sykemelding fra lege.

Hvis det er nødvendig at eleven skal ha fri fra skolen utenom de feriene og fridagene som står i skoleruta, så må foreldrene søke om permisjon på forhånd. I søknaden må det stå hvorfor det er viktig at eleven får permisjon. Kommunen kan gi permisjon inntil to uker, dersom de mener det er forsvarlig. Elever som tilhører til et trossamfunn utenfor Den norske kirken har rett til permisjon fra skolen på de dagene trossamfunnet deres har helligdag. Det må søkes om permisjon for disse dagene.



Viktige verdier i den norske skolen

Den norske skolens verdier bygger på menneskerettighetene. Menneskeverdets ukrenkelighet er en viktig verdi som skal etterleves i alt som skjer på skolen.

Alle elever skal ha det trygt og godt på skolen

Skolen skal møte elevene med tillit og respekt. Ingen elever skal utsettes for diskriminering eller plaging på noen måte. Alle elever skal oppleve å høre til i klassen og på skolen. Alle skolens ansatte skal følge med på at elevene har det bra på skolen. Hvis en voksen på skolen vet om – eller tror – at en elev blir mobbet, plaget, eller på andre måter ikke har det bra, skal hun eller han alltid:

- gripe inn og stoppe krenkelsen med en gang, hvis det er mulig
- si ifra til rektor
- undersøke det som har skjedd

Hvis en elev opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen, har rektor ansvar for å lage en plan og sette inn tiltak for at eleven får det trygt og godt på skolen igjen. Dette kalles for skolens aktivitetsplikt.



Orden og oppførsel

Skolene har regler for orden og oppførsel som elevene må følge. I norsk skole jobber man med orden og oppførsel ved å bruke dialog. Hvis skolen mener at en elev ikke følger reglene, vil skolen i første omgang snakke med eleven om dette. Hvis eleven fortsetter å bryte reglene etter denne samtalen, blir foreldrene kontaktet slik at dere vet hva som har skjedd og kan snakke om det med barnet hjemme. I tillegg kan hver klasse ha egne trivselsregler som elevene og læreren har laget sammen. Reglene sier hvordan de vil ha det i klassen for at de skal trives og lære mest mulig.

Alle elever skal ha like muligheter til læring

Skolen skal gi alle elever like muligheter til læring og utvikling, uavhengig av deres bakgrunn og forutsetninger. Skolen skal ta hensyn til at elevene er forskjellige og bidra til at alle føler seg hjemme i

skolen og i samfunnet. Opplæringen skal gi elevene kunnskaper og lyst til å lære gjennom hele livet. Skolen skal bidra til at elevene

- utvikler seg som mennesker
- utvikler kompetanse i fagene
- opplever fellesskap

Tilpasset opplæring

Alle elever skal få tilpasset opplæring. Elever er forskjellige og lærer på forskjellige måter. Skolen skal derfor gi opplæringen på en slik måte at alle elever får best mulig utbytte av undervisningen.

Spesialundervisning

Noen elever har rett til spesialundervisning. Dersom foreldrene eller skolen mener at eleven ikke har godt nok læringsutbytte, skal skolen tilrettelegge for eleven og gi tilpasset opplæring. Dersom det ikke hjelper at skolen tilpasser opplæringen, må skolen og Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i samarbeid med deg som forelder vurdere om eleven trenger ekstra tiltak for å få et godt skoletilbud. Slike ekstra tiltak kalles spesialundervisning. Spesialundervisning kan for eksempel være at eleven arbeider etter andre læringsmål enn resten av gruppa, at eleven bruker spesielt utstyr, og/eller at eleven kan få ekstra støtte av en voksen i skolen (i undervisning og/eller i friminuttene).

Samarbeid mellom hjem og skole

Opplæringsloven sier at skolen og foreldrene har felles ansvar for opplæring i grunnskolen. Skolen har plikt til å samarbeide med foreldrene. Samarbeidet foregår både på nasjonalt nivå og på den enkelte skolen.



Samarbeid på nasjonalt nivå

Myndighetene har etablert et nasjonalt foreldreutvalg for grunnskolen og den videregående skolen (FUG). FUG gir råd og veiledning til både foreldrene og skolen. FUG gir også råd til myndighetene i saker som handler om samarbeid mellom hjem og skole.

Samarbeid med skolen

Foreldre på skolen er med på å velge et arbeidsutvalg – foreldrenes arbeidsutvalg (FAU). FAU samarbeider med skolen og gir råd til rektor.

På de fleste skoler blir det valgt en klassekontakt. Klassekontakten blir valgt for ett skoleår, og skal samarbeide med lærerne på trinnet. Klassekontakten er den som tar opp saker med skolen på vegne av alle foreldrene i klassen.

Samarbeid i klassen

Alle skoler må arrangere et foreldremøte i starten av skoleåret. De fleste har to foreldremøter i løpet av året, og noen har flere. Foreldremøter er felles for alle foreldrene i klassen eller på klassetrinnet. På foreldremøter blir det gitt informasjon om skolen og skoleåret og rutinene på skolen. Det blir også gitt informasjon om innholdet i opplæringen og annet som er viktig at du som forelder får vite.

På foreldremøtene kan foreldrene bli kjent med hverandre. At foreldrene kjenner hverandre, er viktig når barna skal være sammen, både på skolen og i fritiden.

Samarbeid om ditt barn

Foreldrene betyr mye for sine barns skolegang. Det er viktig at skolen og elevens foreldre samarbeider godt for at eleven skal lykkes på skolen. Du som er mor eller far må delta på utviklingssamtaler og foreldremøter. Det er viktig at du viser interesse for skolegangen til barnet ditt. For at skolen skal kunne tilrettelegge godt for ditt barn, er det viktig at du deler nødvendig kunnskap om ditt barn med skolen.

Hvordan kan du vise interesse for skolegangen til barnet ditt?

Det er flere ting du som mor eller far kan gjøre for å vise interesse for skolegangen til barnet ditt. Du kan:

- snakke med barnet/ungdommen om hva de har gjort og lært på skolen
- sette av tid slik at barnet/ungdommen får gjort lekser
- være tilgjengelig for barnet ditt når det gjør lekser hjemme
- delta på skolens arrangementer
- ta kontakt med skolen hvis du trenger å spørre om noe, diskutere noe eller gi og få informasjon.



Utviklingssamtale

En utviklingssamtale er et møte mellom eleven, foreldrene og kontaktlæreren. Der skal eleven, foreldrene og læreren snakke om hvordan det går med eleven på skolen. Målet med samtalen er å finne ut hvordan skolen og foreldrene kan samarbeide om å støtte og stimulere elevens faglige og sosiale utvikling. Et annet viktig mål er å finne ut hvordan eleven kan arbeide selv for å lære best mulig.

Eleven og foreldrene møter kontaktlæreren til en utviklingssamtale minst to ganger hvert skoleår. Snakk med barnet ditt før utviklingssamtalene. Tenk gjennom om du har noen spørsmål til skolen. Skolen har plikt til å holde kontakt med deg som forelder også utenom møtene hvis det er behov for det.

En utviklingssamtale kan holdes mellom foreldrene og læreren uten barnet.

Taushetsplikt

Alle som arbeider på skolen har taushetsplikt. Det betyr at de ikke kan gi informasjon til andre om personlige ting som de har fått vite om deg eller dine barn gjennom jobben. Det er straffbart å bryte taushetsplikten.

Det er to unntak fra denne regelen:

1. Dersom ditt barn har behov for ekstra hjelp eller støtte fra andre utenfor skolen, kan du gi samtykke til at skolen gir nødvendige opplysninger til den/de som skal hjelpe barnet. At du gir samtykke, betyr at du gir skolen lov til å fortelle noe til andre. Du og skolen skal være enige om hva som kan fortelles. Et slikt samtykke er tidsbegrenset og du kan trekke det tilbake når som helst.
2. Dersom skolen har grunn til å tro at et barn er utsatt for omsorgssvikt eller står i fare for å bli skadet på noen måte, har de ansatte på skolen plikt til å melde fra til barnevernet.

Tolk

Det er viktig at skolen og foreldre kommuniserer godt og forstår hverandre. Noen ganger kan det være behov for å bruke tolk. Både skolen og dere foreldre kan be om å bruke tolk. Hvis dere har behov for tolk, f.eks. på et foreldremøte, må dere gi beskjed til skolen om det på forhånd. Det er skolen som skal bestille og betale tolken. Tolken har taushetsplikt. Det er ikke lov å bruke barn som tolk.

Læreplanverket

Opplæringsloven styrer opplæringen i grunnskolen og den videregående skolen, og læreplanverket styrer innholdet i opplæringen. Læreplanverket består av en overordnet del og egne læreplaner for fagene.

Overordnet del av læreplanverket

Den overordnede delen av læreplanverket forklarer hvilke verdier og prinsipper som skal prege opplæringen. Den gjelder for all opplæring i grunnskolen og i den videregående skolen.

Den overordnede delen av læreplanverket legger vekt på at elevene skal få mulighet til å utvikle miljøbevissthet, evne til kritisk tenkning og etisk bevissthet. Elevene skal også lære hva demokrati er i praksis.

Elevene skal gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse. De skal reflektere over egen læring og kunne bruke det de har lært i ulike sammenhenger. Elevene skal øve på å formulere spørsmål og finne svar – både alene og sammen med andre. Elevene skal lære å lære. Samarbeid, nytenking og kreativitet, dømmekraft og refleksjon, undring og utforskning er viktig.



Læreplaner for fagene

I læreplanene for fagene står det hva elevene skal lære på de ulike trinnene. Den enkelte skolen bestemmer hvordan elevene skal arbeide for å oppnå målene i læreplanene.

Vurdering

Elevene skal få underveisvurderinger fra sine lærere allerede fra første skoleår. Disse vurderingene er viktige for at eleven skal få tilpasset opplæring. Vurderingene skal i tillegg bidra til at eleven forstår hva han eller hun selv kan gjøre for lære på best mulig måte. Underveisvurdering i fag, orden og oppførsel gis hele året og vurderinger kan gis både muntlig og skriftlig til eleven.

I barneskolen får ikke elevene vurdering med karakterer. I ungdomsskolen får elevene vurderinger både med og uten karakterer. Karakterskalaen er 1–6, der 6 er den beste karakteren. Alle elever skal vurdere sitt eget arbeid, sin egen utvikling og sin egen kompetanse. Dette kalles egenvurdering.

Elever med andre morsmål enn norsk

Elever som har andre morsmål enn norsk eller samisk, har rett til særskilt språkopplæring til de har lært nok norsk til å følge den vanlige opplæringen i klassen. Særskilt språkopplæring kan være tre ting:

- Særskilt norskopplæring - egne timer for å lære det norske språket
- Tospråklig fagopplæring - eleven kan få hjelp på morsmålet til å forstå fagene
- Morsmålsopplæring - eleven kan få undervisning i morsmålet

Skolen må kartlegge elevens norskkunnskaper for å finne ut om hun eller han har rett til særskilt språkopplæring. Dersom kartleggingen konkluderer med at eleven har rett til særskilt språkopplæring, skal det fattes et enkeltvedtak om innhold og omfang av den særskilte språkopplæringen. Du som forelder har rett til å klage på dette vedtaket.

Særskilt norskopplæring

Elever som er nye i Norge og ikke kan så mye norsk, kan få egne timer for å lære norsk. Det finnes en egen læreplan for dette. Etter hvert som de lærer mer norsk, kan de følge vanlig undervisning i klassen, med litt ekstra støtte. Målet med særskilt norskopplæring er at eleven skal lære nok norsk til å klare å følge opplæringen i klassen uten ekstra støtte. Det kan ta lang tid, ofte flere år, å lære nok norsk til å ha fullt utbytte av undervisning på norsk i alle fag.

Tospråklig fagopplæring

Samtidig som eleven lærer norsk, skal han eller hun også fortsette å lære fag. Da kan det være nødvendig at eleven får hjelp på morsmålet for å forstå fagene. Faglærer og tospråklig lærer samarbeider om hva eleven skal lære på morsmålet. Dette kalles tospråklig fagopplæring, som innebærer at eleven får opplæring i fagene på to språk. Hvis det er nødvendig, har eleven rett til tospråklig opplæring.



Morsmålsopplæring

Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet, og målet er å lære mer av eget morsmål. Dette kan gjøre det lettere for eleven å lære norsk. Skolen skal vurdere om eleven har behov for opplæring i morsmålet. Hvis skolen finner at eleven har behov for det, har eleven rett til opplæring i morsmålet.

Innføringstilbud for nyankomne elever

Elever som har vært kort tid i Norge kan få tilbud om å gå i et særskilt innføringstilbud slik at de kan lære norsk før de begynner i en vanlig klasse. Kommunen kan organisere innføringstilbud for nyankomne elever i egne grupper, klasser eller skoler. Det er frivillig å gå i et innføringstilbud, men mange elever klarer seg bedre i en vanlig klasse hvis de har gått i et innføringstilbud først. Opplæringen i innføringstilbud skal sikre inkludering og et godt læringsmiljø.



Undervisning utenfor klasserommet

På alle trinn er det vanlig at elevene drar på turer, besøker museer og har ulike aktiviteter andre steder enn i klasserommet. Dette er undervisning på lik linje med det som foregår på skolen, og det er obligatorisk å delta.

Ved mange skoler er det vanlig at elevene reiser på leirskole over flere dager og at elevene må overnatte. Målet med leirskoleoppholdet er at det skal styrke elevene både faglig og sosialt. Turer som

skolen arrangerer, er gratis. Hvis du lurer på noe om turer eller leirskole, kan du snakke med kontaktlærer for å få mer informasjon om hvordan turen eller leirskoleoppholdet er planlagt.

Prinsippet om tilpasset opplæring gjelder også for opplæring utenfor klasserommet. Det har stor verdi at alle elevene deltar. Det er viktig for elevene å lære på ulike måter, og slike turer har stor betydning for det sosiale fellesskapet i klassen. Er det noe som gjør at det er vanskelig for ditt barn å delta, må du ta det opp med kontaktlærer slik at det kan legges til rette for barnet ditt.



Lekser

Det er vanlig at elevene får med seg oppgaver som de skal gjøre hjemme etter skoletid. Lekser er som regel stoff som allerede er gjennomgått på skolen, og som elevene skal øve videre på hjemme. Det er fint om du som forelder følger med og viser interesse for leksene til barnet ditt.

Alle skoler har tilbud om leksehjelp. Det varierer fra skole til skole hvilke trinn leksehjelpen tilbys på. I noen kommuner tilbyr frivillige organisasjoner leksehjelp. Du kan spørre skolen om hva slags tilbud som finnes.

Elevers fritid

Barn og ungdom lærer når de er på skolen, men også på fritiden.

Skolefritidsordning

Alle skoler har skolefritidsordning for elever på 1.–4. trinn. Skolefritidsordningen er et tilbud om tilsyn, omsorg og fritidsaktiviteter før og etter skolen. Skolefritidsordningen er ikke gratis i alle kommuner, men noen kommuner har et gratis tilbud.

Fritidsaktiviteter

Mange barn og ungdommer er med på organiserte fritidsaktiviteter og det kan gi mye læring. Hvis skolekamerater har felles fritidsinteresser, kan det bli lettere å få venner og det kan bidra til å skape gode sosiale forhold for elevene. Foreldre spiller en viktig rolle også når det gjelder deres barns aktiviteter på fritiden. Ofte er det slik at foreldre samarbeider om kjøring til og fra treninger og deltar på ulike arrangementer. Mange foreldre er trenere eller bidrar på andre måter der deres barn er med i fritidsaktiviteter. Det kan være lurt at du som forelder snakker med de andre foreldrene om aktuelle fritidstilbud. Mange lærere vet også mye om hva elevene er med på i fritiden.

Bursdagsfeiringer

Det er vanlig å invitere til bursdagsfeiring. Dette gjelder spesielt når barna går i barneskolen. Mange barn har allergi eller andre matvaner som kan gjøre det vanskelig å delta på slike feiringer. Det kan være lurt å gi beskjed til andre foreldre hvis det er noe barnet ditt ikke tåler eller ikke kan spise før de skal være med på bursdagsfeiringer. Det er vanlig å ta med en liten gave til den som feirer bursdag. Det kan være en god idé å snakke om bursdager og bli enige om størrelsen på gaver på et foreldremøte. Det er viktig å tenke på at ingen blir holdt utenfor ved slike feiringer.



Veiledning og videre utdanning

Rett til sosialpedagogisk veiledning

Skolen skal både bidra til elevenes personlige og sosiale utvikling og til faglig utvikling og læring. Den sosialpedagogiske rådgivingen skal hjelpe elevene til å finne seg til rette på skolen. Den skal hjelpe elevene med personlige, sosiale eller emosjonelle problemer som kan ha betydning for elevenes opplæring og sosiale forhold på skolen.

Hjelpen kan bestå i å klargjøre problemer og omfanget av dem og avklare hva skolen kan hjelpe til med. Elevene kan også få hjelp utenfor skolen. Den sosialpedagogiske rådgiveren kan bistå med å finne og kontakte de rette hjelpeinstansene.



Utdannings- og yrkesveiledning

Rådgivere ved ungdomsskolen skal gi eleven og foreldrene informasjon om hva slags videregående opplæring eleven kan søke på.

Utdannings- og yrkesveiledningen skal hjelpe elevene til å bli bevisste på sine egne verdier, interesser og forutsetninger. Dette skal gi eleven selvinnsikt og øke deres evne til å gjøre gode utdannings- og yrkesvalg. Rådgiverne skal hjelpe elevene med å vurdere konsekvensene av valgene de gjør og de skal forebygge feil valg av utdanning eller yrke.

Elevene skal få informasjon og veiledning om

- valg av yrker
- utdanningsmuligheter i Norge og andre land
- arbeidsmarkedet nasjonalt og internasjonalt
- bruk av ulike veiledningsverktøy

Overgang til videregående skole

Ungdommer som har fullført grunnskolen, har rett til videregående opplæring. Mens elevene går på 10. trinn søker de seg til videregående opplæring.

Elever som kommer til Norge på slutten av ungdomstrinnet, kan ha behov for mer grunnskoleopplæring før de begynner i videregående opplæring. Noen kommuner tilbyr et ekstra år i grunnskolen. Andre steder kan elevene gå på grunnskole for voksne eller i et innføringstilbud på en videregående skole. Mange steder er det såkalte kombinasjonsklasser der unge får mer grunnskoleopplæring på en videregående skole.



Dette heftet er utarbeidet av
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), nafo.oslomet.no
i samarbeid med
Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), fug.no

Alle illustrasjonsbilder er fra Shutterstock.com

OSLOMET

nafo
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

fug
Foreldreutvalget for grunnopplæringen